

SF
Z-17
(1,57)247-251

Finnland/Schulministerium

Finnlands Gesetzessammlung
Nr. 247-251

1957 Helsinki

Volksschulgesetz

Georg-Eckert-Institut BS78

1 235 390 6

SF

Z-17(1,57)247-251

SUOMEN ASETUSKOKEELMA

1957

N:o 247—251

Sisällys: N:o 247. Kansakoululaki, siv. 527. — N:o 248. Laki kansakoululaitoksen viranhaltijain palkkauksesta ja eläkkeistä, siv. 541. — N:o 249. Laki eräistä kansakoululain voimaansaattamista koskevista järjestelyistä, siv. 549. — N:o 250. Laki valtioneuvoston oikeuttamisesta myymään Joensuun keskikoulun kiinteistö Joensuun kaupungille, siv. 550. — N:o 251. Laki valtioneuvoston oikeuttamisesta myymään Uudenkaupungin yhteislyseon vanha kiinteistö Uudenkaupungin kaupungille, siv. 550.

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek

N:o 247.

Kansakoululaki.

8717241

Annettu Helsingissä 1 päivänä heinäkuuta 1957.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Kansakoulun tehtävä ja rakenne.

1 §.

Kansakoulussa annetaan kansalaiselle tarpeellinen peruskoulutus.

Kansakoulun tulee kasvattaa oppilaansa siveellisyyteen ja hyviin tapoihin sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi kansakoulun tehtävänä on tukea ja auttaa koulunkäyntinsä päättäneen nuorison opiskelua ja sivistysharrastuksia.

Tehtäväänsä täyttäessään kansakoulun on pyrittävä läheiseen yhteisymmärrykseen ja yhteistyöhön kodin kanssa.

2 §.

Kansakoulu jakautuu varsinaiseen kansakouluun ja kansalaiskouluun.

Varsinainen kansakoulu on kuusivuotinen ja kansalaiskoulu kaksivuotinen. Kansalaiskoulu voi kuitenkin, milloin olosuhteet niin vaativat, olla yksivuotinen, jolloin varsinaisen kansakoulu on seitsenvuotinen.

Kansakouluun voi sen osana kuulua keskioulu, jonka tulee oppimääriltään vastata valtion keskikoulua ja jonka perustamishoidosta säädetään asetuksella.

Kansakouluun voi myös kuulua apukoulu, hitaasti edistyvien luokkia ja muita oppivelvollisuusikäisten kouluja.

3 §.

Kansakoulun lukuvuosi alkaa elokuun 1 päivänä ja päättyy heinäkuun 31 päivänä. Vuodenvaihte jakaa sen syys- ja kevätlukukauteen.

4 §.

Kansakoulun lukuvuodessa on kaksisataa työpäivää. Koulutyö aloitetaan syyskuun ensimmäisenä ja päätetään toukokuun viimeisenä arkipäivänä.

Milloin yksiopettajaisessa varsinaisessa kansakoulussa on niin monta oppilasta ja nämä siten eri luokille jakautuneina, ettei ole taroituksenmukaista opettaa heitä kaikkia yhdessä, on koulun työaika kuitenkin kaksisataakaksikymmentäviisi työpäivää, joista seitsemänkymmentä käytetään kahden tai kolmen alimman luokan opettamiseen ja sataviisikymmentäviisi muiden luokkien opettamiseen. Koulutyö aloitetaan tällöin elokuussa ja päätetään kesäkuussa, sen mukaan kuin siitä asetuksella säädetään.

Kun erityiset olosuhteet niin vaativat, kouluhallitus voi sallia, että maalaiskunnassa yksivuotinen kansalaiskoulu korvataan kursilla, jonka kuitenkin tulee käsittää vähintään kaksisataa oppituntia.

Erityisistä syistä voidaan tämän pykälän edellä olevista säännöksistä poiketa, sen mukaan kuin siitä asetuksella säädetään.

Oppilaille voidaan kesän aikana järjestää maatilatalouden ja puutarhanhoidon harjoit-

telua ja opetusta sekä siihen liittyviä tehtäviä samoin kuin kesäsiirtoloita, uinnin opetusta ja muita virkistystilaisuuksia.

5 §.

Varsinaisessa kansakoulussa opetetaan uskontoa, ympäristöoppia, äidinkieltä, kirjoitusta, laskentaa ja mittausoppia, historiaa, maantietoa, luonnontietoa, terveys- ja raittiusoppia, maa- ja kotitaloutta, piirustusta, käsityötä, voimistelua ja urheilua ynnä lauluja. Tämän lisäksi voidaan opettaa kahta vapaaehtoista ainetta enintään neljä tuntia viikossa.

6 §.

Kansalaiskoulun opetussuunnitelmaan tulee kuulua asujaimiston elinkeinoelämään keskeisesti liittyviä oppiaineita ja käytännöllisiä harjoituksia sekä uskontoa ja uskontojen historiaa, yhteiskuntaoppia, äidinkieltä ja kirjallisuutta ynnä kotitaloutta ja lastenhoitoa. Näiden pääaineiden lisäksi voidaan tarpeen mukaan opettaa muutamia muita oppiaineita vähäisin tuntimäärin.

Kansalaiskoulun käytännölliseen elämään valmistavan opetuksen tulee olla monipuolista ja ammatinvalinnan edellytyksiä lisäävää.

Kouluhallituksella on oikeus käytännöllisen järjestelyn sitä vaatiessa myöntää poikkeuksia 1 momentin säännöksistä.

7 §.

Kansakoulussa annetaan uskonnonopetusta sen uskontokunnan tunnustuksen mukaan, johon oppilaiden enemmistö kuuluu.

Milloin kansakoulun yleisestä uskonnonopetuksesta on uskonnonvapauslain mukaisesti vapautettu vähintään kahdeksan samaan tunnustukseen kuuluvaa oppilasta ja heidän huoltajansa vaativat heille tämän tunnustuksen mukaista uskonnonopetusta, on sitä koulussa annettava.

Viidelle tai sitä useammalle oppilaalle, jotka on vapautettu kaikesta koulussa annettavasta uskonnonopetuksesta ja jotka eivät voi näyttää saavansa vastaavanlaista opetusta koulun ulkopuolellakaan, on uskonnon sijasta opetettava uskontojen historiaa ja siivousoppia.

8 §.

Kansakoulu on joko suomen- tai ruotsinkielinen. Opetuksen antamisesta muunkielisille lapsille heidän äidinkielellään voidaan säätää asetuksella.

9 §.

Yhdessä opetettavaan ryhmään, johon kuuluu oppilaita kansakoulun ensimmäiseltä tai toiselta luokalta, älköön otettako enempää kuin kolmekymmentäneljä oppilasta älköönkä useammalta kuin kolmelta vuosiluokalta. Muuhun opetusryhmään voi kuulua enintään neljäkymmentä oppilasta ja enintään viideltä eri vuosiluokalta.

Varsinaisen kansakoulun ja kansalaiskoulun oppilaita ei opeteta yhdessä, ellei siihen ole pakottavaa syytä.

Tyttöjä ja poikia on kolmannelta luokalta lähtien opetettava erikseen käsityössä ja, milloin siihen on aihetta, myös voimistelussa ja urheilussa sekä kansalaiskoulun käytännöllisissä oppiaineissa.

Asetuksella voidaan säätää, että erityisessä tapauksessa yhdessä opetettavien määrän tulee olla edellä tässä pykälässä säädettyä pienempi ja että edellä säädettyä useampiakin vuosiluokkia saadaan opettaa yhdessä. Niin ikään asetuksella säädetään, millä ehdoin muutoin yhdessä opetettava ryhmä saadaan äidinkielessä ja laskennossa jakaa kahdeksi opetusryhmäksi.

10 §.

Kansakoululla tulee olla oma tarkoitukseen hyväksytty huoneisto. Koulu tai sen osa voidaan kansakouluntarkastajan luvalla sijoittaa väliaikaisesti tarkoituksenmukaiseen vuokrahuoneistoon enintään yhdeksi lukuvuodeksi. Pitempiaikaiseen vuokrahuoneistoon käyttämiseen on saatava kouluhallituksen suostumus.

11 §.

Kansakoulun tontilla tai sen läheisyydessä tulee olla oppilaiden välituntien viettoon ja urheiluharjoituksiin soveltuva leikkikenttä. Kansalaiskoulussa, jossa opetetaan maataloutta, tulee olla kasvi- ja puutarha sekä kokeilupalsta. Koulun ympäristön kaunistamisesta on huolehdittava.

Kansakoululle on hankittava tarpeellinen kalusto, opetusvälineet, kirjastot sekä muut koulun toiminnalle välttämättömät varusteet.

12 §.

Kouluhuoneistoja älköön käytettävä sellaisiin koulutyölle vieraisiin tarkoituksiin, jotka saattavat häiritä koulun hyvää ja tasapuolista suhtautumista eri tavoin ajatteleviin

köönkä sitä lakkautettako, ellei näiden lasten määrä kolmena perättäisenä vuonna ole laskenut kahteentoista.

Muutoin on vähemmistön kielisestä koulusta voimassa, mitä 16 ja 17 §:ssä on säädetty.

Kunnan velvollisuudesta järjestää lapin-kielisille lapsille opetusta heidän äidinkielenään säädetään asetuksella.

19 §.

Henkisessä kehityksessä viivästyneiden ja lievästi vajaamielisten lasten opetusta varten voidaan perustaa apukoulu ja tätä varten muodostaa apukouluupiiri.

Kaupunkiin ja tiheästi asutulle, yhteen tai useampaan kuntaan kuuluvalla, viiden kilometrin säteiselle alueelle on kuitenkin perustettava apukoulu, jos kaupungin tai alueen samankielisten asukkaiden määrä on vähintään kahdeksantuhatta.

Kunnalla on oikeus liittää apukouluupiiriin viittä kilometriä kauempanakin sijaitsevia alueitaan, jollei se edellisen momentin mukaan ole velvollinen niitä varten ylläpitämään toista apukoulua. Samoin edellytyksin voidaan myös koko kunta tai useita kuntia muodostaa yhdeksi apukouluupiiriksi.

20 §.

Kunnan kansakoulutointa varten on laadittava kansakoulun ohjesääntö.

Maalaiskunnan kansakoulun ohjesääntöön on otettava määräykset piirijaosta ja siitä, millainen kunkin piirin kansakoulun on oltava, sekä yleiset perusteet, joiden mukaan kunnan kansakoulutoimi järjestetään.

Kaupunki- ja kauppalakunnan kansakoulun ohjesäännössä määrätään kansakouluupijako kahden tai useamman kunnan yhteisen koulun osalta sekä kunnan kansakoulutoimen yleiset perusteet.

Kansakoulun ohjesäännön hyväksyy kunnallisvaltuusto. Valtuuston hyväksymä kansakoulun ohjesääntö on alistettava kouluhallituksen vahvistettavaksi.

Jollei kouluhallitus katso voivansa muuttamattomana vahvistaa kunnallisvaltuuston päätöstä, se palauttakaan asian käsiteltäväksi uudelleen valtuustossa määrääjän kuluessa. Jollei kouluhallitus valtuuston uuttakaan päätöstä vahvista, sen on alistettava asia valtioneuvoston ratkaistavaksi.

Mitä edellä on säädetty kansakoulun ohjesäännön valmistamisesta ja vahvistamisesta, noudatettakoon myös, kun vahvistettua ohjesääntöä muutetaan, kuitenkin siten, että jos kouluhallitus katsoo ohjesäännön muuttamisen tarpeelliseksi, mutta kunnallisvaltuusto, saatuaan siihen tilaisuuden, ei ole muutosta hyväksynyt, kouluhallitus alistakoon asian valtioneuvoston tutkittavaksi, ja on tällä valta, kuntaa kuultuaan, vahvistaa muutos kunnan kansakoulun ohjesääntöön.

21 §.

Kansakoulun toimintaa johtaa ja valvoo ensi sijassa kansakoulun johtokunta.

Jokaisella kansakouluupiidillä, jossa on kansakoulu, tulee olla kansakoulun johtokunta. Jollei piirissä ole kansakoulua, on piiri sen johtokunnan alainen, jonka koulussa enimmäkseen lapset suorittavat oppivelvollisuutensa tai jonka kunnallisvaltuusto määrää.

Vähemmistön kielisellä piirillä tulee aina olla oma johtokuntansa.

Kaupungissa ja kauppalassa voi samankielisillä kouluilla olla yhteinen kansakoulun johtokunta.

22 §.

Kunnallisvaltuusto valitsee kansakoulun johtokuntaan lähinnä oppilaiden vanhemmista, ei kuitenkaan koulun opettajista, kuusi jäsentä neljäksi vuodeksi kerrallaan. Lisäksi johtokuntaan kuuluu jäsenenä opettajiston edustaja. Johtokunta valitsee itselleen keskuudestaan puheenjohtajan.

23 §.

Maalaiskunnalla on kansakoulutoimen yhtenäistä johtamista varten kansakoululautakunta. Myös kauppara voi asettaa kansakoululautakunnan. Kunnallisvaltuusto valitsee kansakoululautakuntaan neljäksi vuodeksi kerrallaan puheenjohtajan ja viisi muuta jäsentä. Lisäksi kansakoululautakuntaan kuuluu jäsenenä opettajiston edustaja, kaksikielisessä kunnassa edustaja kummastakin kieli-ryhmästä.

Jos kunnassa on vain yksi kansakoulun johtokunta, suorittaa se myös kansakoululautakunnan tehtävät.

24 §.

Kansakoulun johtokunta ja kansakoululautakunta on päätösvaltainen, kun neljä jäsentä on läsnä.

25 §.

Kahden tai useamman kunnan yhteinen kansakoulupiiri on sen kunnan hallinnossa, jonka alueelle koulunpaikka on piirijaossa määrätty. Kuitenkin kunnat voivat sopia siitä, että kansakoulun johtokuntaan valitaan jäseniä eri kunnista. Koulun kustannuksiin kunnat ottavat osaa siinä suhteessa, missä kuhunkin kuntaan kuuluvia oppivelvollisia lapsia on koulupiirissä.

26 §.

Opetus ja sen edellyttämät oppikirjat, muut koulutarvikkeet sekä välttämättömät työaineet annetaan kunnan kansakoulussa oppilaalle maksutta.

27 §.

Jos matka kansakouluun on oppilaan kuljettavaksi vaarallinen taikka viittä kilometriä pitempi, kunnan on avustettava oppilaan kuljettamista tai saattamista kouluun sekä hänen majoittamistaan koulun läheisyyteen. Sama olkoon laki nuorimpiin tai terveydeltään heikkoihin lapsiin nähden, vaikka koulumatka olisikin viittä kilometriä lyhyempi, jos sen on katsottava muodostuvan heille ilman puheena olevaa avustusta liian vaikeaksi tai rasittavaksi.

Milloin harvaanasutussa kunnassa asuu viittä kilometriä kauempana koulusta vähintään kuusitoista oppilasta, joiden päivittäinen kyyditys ei ole tarkoituksenmukaisesti järjestettävissä, on kunnan perustettava heitä varten oppilasasuntola. Sama olkoon laki, jos oppilasasuntola on katsottava tarpeelliseksi 1 momentissa mainittua oppilaiden majoittamista varten.

28 §.

Kansakoulun oppilaalle on annettava koulussa jokaisena työpäivänä riittävä ateria.

29 §.

Kunnan on annettava vähävaraisten vanhempien lapsille pukimia, jalkineita ynnä muuta avustusta siinä määrin, että heidän koulunkäyntinsä tulee turvatuksi.

30 §.

Kaupungin ja kauppalan on järjestettävä vähävaraisille oppilaille riittävässä määrin kesävirikistystä.

Kunnan on huolehdittava asianmukaisen kesävirikistykseen järjestämisestä sellaiselle vähävaraiselle kansakoulun oppilaalle, jonka koululääkäri on todennut terveydeltään heikoksi tai sairaalloiseksi ja jolle huoltaja ei voi tätä virikistystä tarjota.

31 §.

Kouluateria sekä oppilasasuntolassa annettava täysihoito ovat maksuttomat. Oppilasasuntoloihin sijoitetut oppilaat ovat kuitenkin velvolliset suorittamaan kohtuullisen määrän heille soveltuvia tehtäviä sekä osallistumaan oppilasasuntolan askareisiin.

Koulussa ja koulumatkalla oppilaille sattuneiden tapaturmien lääkärinhoito ja kaikki koulun toimesta suoritettavat lääkärintarkastukset ovat maksuttomat.

3 luku.

Muu kansakoulutoimi.

32 §.

Valtio voi perustaa kansakouluja, joita se ylläpitää, kansakoulunopettajien valmistuslaitosten ja koulukotien yhteyteen, kasvatuksellista kokeilua varten, kuulo- ja näkövikaisille lapsille sekä erityisestä syystä muulloinkin.

Mikäli näistä kansakouluista ei ole lailla tai asetuksella toisin säädetty, on soveltuvin osin noudatettava kunnallisesta kansakoulusta annettuja säännöksiä.

33 §.

Suomen kansalaisella sekä kotimaisella yhteisöllä, säätiöllä ja uskonnollisella yhdyskunnalla on oikeus valtioneuvoston luvalla perustaa yksityinen kansakoulu ja ylläpitää sitä. Muita kansakoulutoimeen kuuluvia tehtäviä saadaan suorittaa asetuksella säädettyissä rajoissa.

34 §.

Yksityisellä kansakoululla tulee olla johtokunta, josta on soveltuvin osin voimassa, mitä kunnallisesta kansakoulun johtokunnasta ja kansakoululautakunnasta on säädetty.

35 §.

Yksityinen kansakoulu voidaan sen omistajan suostuessa kunnan kansakoulun ohjesäännössä määrätä kunnallisen kansakoulupiirin kouluksi. Tällöin toimii yksityisen kansakou-

lun johtokunta koulupiirin kansakoulun johtokuntana, jollei toisin ole sovittu.

Sama olkoon voimassa valtion ylläpitämästä kansakoulusta.

36 §.

Milloin yksityinen kansakoulu saa tämän lain mukaan valtionavustusta, on opetus siinä maksuton ja oppilaille annetaan ilmaiseksi oppikirjat ja muut koulutarvikkeet sekä opetuksen edellyttämät työaineet, niin myös lääkärinhoito.

Kun yksityinen tai valtion kansakoulu on määrätty kunnallisen kansakoulupiiriin kouluksi, siinä annetaan tähän piiriin kuuluville oppilaille kaikki ne edut, jotka tämän lain mukaan on annettava kunnallisessa kansakoulussa.

37 §.

Jos yksityisen kansakoulutoimen suorittamisessa jätetään annetusta muistutuksesta huolimatta noudattamatta, mitä siitä on säädetty, voidaan valtionapu lakkauttaa tai lupa koulun ylläpitämiseen peruuttaa.

38 §.

Oppivelvollisille lapsille, joita hoidetaan pitkäaikaisina potilaina valtion, kunnan tai kuntayhtymän sairaalassa, on sairaalan ylläpitäjän toimesta annettava oppivelvollisuuden täyttämistä edistävää opetusta siinä määrin, kuin lasten terveys ja muut olosuhteet sallivat.

4 luku.

Oppivelvollisuus.

39 §.

Lapsi, joka on Suomen kansalainen, on oppivelvollinen.

Syvästi vajaamielisten lasten opetuksesta säädetään erikseen.

40 §.

Oppivelvollisuus tarkoittaa sen tieto- ja taitomäärän saavuttamista, joka kansakoulussa annetaan.

Asetuksella säädetään, missä määrin josakin muussa oppilaitoksessa suoritettu opiskelu vastaa oppivelvollisuuden täyttämistä.

41 §.

Oppivelvollisuuden suorittaminen alkaa syyslukukauden alussa sinä kalenterivuonna,

jonka kuluessa lapsi täyttää seitsemän vuotta, ja päättyy, jollei oppivelvollisuutta sitä ennen ole täytetty, kevätlukukauden lopussa sinä kalenterivuonna, jonka kuluessa hän täyttää kuusitoista vuotta. Erityisestä syystä voidaan oppivelvollisuuden suorittaminen aloittaa edellä mainittua myöhemmin.

Sokean tai kuuron lapsen oppivelvollisuus kestää kymmenen vuotta, niinkuin siitä asetuksella säädetään.

Oppivelvollisuus on täytetty, kun lapsi on käynyt kansakoulun tai muutoin suorittanut vastaavat oppimäärät.

5 luku.

Oppivelvollisuuden täyttäminen.

42 §.

Oppivelvollisella lapsella ja Suomessa oleskelevalla oppivelvollisuusikäisellä lapsella, joka ei ole Suomen kansalainen, sekä kansalaisuudesta riippumatta erityisestä syystä sellaisellakin lapsella, joka ei ole oppivelvollisuusikäinen, on oikeus päästä kansakoulun oppilaaksi, niinkuin tässä luvussa säädetään.

43 §.

Oppivelvollisuuden täyttämiseksi lapsen on käytävä kansakoulua taikka saatava vastaavaa opetusta muussa oppilaitoksessa tai kotona.

44 §.

Lasta älköön pidettävä kansakoulun oppilaana, jos hänen koulunkäyntinsä ruumiin- vian, sairauden tai sielullisen poikkeavuuden vuoksi on katsottava vahingolliseksi tai hyödyttömäksi. Tällainen lapsi on vapautettava oppivelvollisuudesta, mikäli hänelle ei ole järjestetty opetusta tämän lain mukaisessa erikoiskoulussa.

45 §.

Lapsen huoltajan ja työnantajan on huolehdittava siitä, että lapsi täyttää oppivelvollisuutensa.

Huoltajalla tarkoitetaan tässä laissa sitä, joka pääasiallisesti pitää huolta lapsen hoidosta ja kasvatuksesta.

46 §.

Lapsi kuuluu siihen kansakoulupiiriin, jonka alueella hänen huoltajansa asuu tai työansiolla oleskelee.

Lapsi kuuluu suomen- tai ruotsinkieliseen piiriin sen mukaan, kumpaa kieltä hän yksinomaan tai paremmin osaa oppivelvolliseksi tullessaan. Milloin lapsi kykenee nauttimaan opetusta sekä suomen että ruotsin kielellä, määrätkään huoltaja piiriin.

47 §.

Lapsella on oikeus käydä kansakoulua siinä piirissä, johon hän kuuluu. Kunta voi kuitenkin pätevästä syystä määrätä, että lapsen koulunkäyntioikeus on väliaikaisesti kokonaisuudessaan kunnan jossakin muussa samankielisessä piirissä, kuitenkin edellytyksin, että kunta tarvittaessa riittävässä määrin avustaa oppilaan kuljettamista tai saattamista tämän piiriin kouluun taikka, jos huoltaja siihen suostuu, hänen majoittamistaan koulun läheisyyteen.

Milloin piirissä ei ole kansakoulua, lapsella on koulunkäyntioikeus huoltajan valinnan mukaan kunnan toisessa samankielisessä koulupiirissä, vähemmistön kielisellä lapsella kuitenkin, jollei kunnassa ole sen kielistä koulua, enemmistön kielisessä koulupiirissä.

Lapsella on oikeus päästä myös muuhun omakieliseen varsinaiseen kansakouluun, jollei sen johdosta oman piiriin opettajanvirka tule tarpeettomaksi tai toisessa piirissä ole kustannettava muuten tarpeetonta virkaa taikka hankittava lisähuoneistoja. Opetusministeriö määrää ne perusteet, joiden mukaan lapsen kotikunta on velvollinen suorittamaan vieraalle kunnalle korvausta lapsen koulunkäynnistä, siten että korvaus vastaa likipitäen niitä todellisia lisäkustannuksia, joita koulunkäynti on aiheuttanut vieraalle kunnalle.

Oppilaiden ottamisesta keskikouluun, apukouluun ja muihin erikoiskouluihin on voimassa, mitä siitä asetuksella säädetään.

48 §.

Kansakoulun oppilas voidaan erityisestä syystä vapauttaa koulunkäynnistä, kuukautta pitemmäksi ajaksi kuitenkin vain voittamattoman esteen sattuessa.

49 §.

Kansakoulun oppilaan on käyttäydyttävä hyvin koulussa ja sen ulkopuolella sekä noudatettava koulun järjestyssääntöjä. Oppilas, joka ei ole koulun kurinpitokeinoin ojennet-

tavissa, voidaan erottaa koulusta. Erottamispäätös on alistettava tarkastajan vahvistettavaksi. Erotetulle on huoltajan hankittava opetus muussa koulussa taikka kotona. Oppilas on erottamisesta huolimatta oppivelvollinen tämän lain säännösten mukaisesti.

Ruumiillinen kuritus on kansakoulussa kielletty.

50 §.

Kansakoulun johtokunnan on valvottava, että oppivelvollisuus täytetään, ja ratkaistava sitä koskevat asiat, mikäli niitä ei ole asetuksella annettu muun viranomaisen päätettäväksi.

Johtokunnan on pidettävä piiriin oppivelvollisista lapsista luetteloa. Sitä varten tulee kirkonkirjojen ja siviilirekisterin pitäjien, oppikoulujen ja ammattikoulujen johtajien sekä poliisiviranomaisten antaa kunnan kansakoululautakunnalle tai, jollei kunnassa sitä ole, kansakoulun johtokunnalle tarpeelliset tiedot, niinkuin siitä asetuksella säädetään.

51 §.

Milloin oppivelvollinen lapsi opiskelee kotona tai sellaisessa koulussa, jossa opiskelua asetuksella ei ole määrätty kansakoulun käymistä vastaavaksi, on lapsen edistyminen tutkittava joka lukukauden lopussa. Lapsen huoltaja saa valita tutkijan, mutta johtokunnan määräämän kansakoulunopettajan on oltava läsnä tutkinnossa. Erityisen syyn vaatiessa sekä aina, milloin kysymyksessä on varsinaisen kansakoulun taikka kansalaiskoulun loppututkinto, asianomainen kansakouluntarkastaja määrää tutkivan opettajan.

52 §.

Jos oppivelvollisen lapsen huoltaja rikkoo tämän lain säännöksiä, rangaistakoon enintään sadalla päiväsakolla.

Jos työnantaja estää palveluksessaan olevan lapsen täyttämästä oppivelvollisuutta, rangaistakoon vähintään viidelläkymmenellä päiväsakolla.

Milloin huoltaja ilman laillista estettä jättää noudattamatta johtokunnan kutsun saapua sen kuultavaksi tässä pykälässä mainitun rikkomuksen johdosta, voi poliisipäällikkö johtokunnan pyynnöstä hänet tuottaa. Sama olkoon laki sellaisesta kansalaiskouluun pantavasta, joka vastoin huoltajansa tahtoa laiminlyö koulunkäynnin.

Lastensuojeluviranomaisten tehtävistä opipalvelvollisuuden laiminlyönnin tapahtuessa on säädetty erikseen.

6 luku.

Viranhaltijat.

53 §.

Kansakoulussa tulee olla tarvittava määrä opettajan, tuntiopettajan, työnohjaajan ja asuntolanhoitajan virkoja. Muita virkoja kunta voi, mikäli laissa ei ole toisin säädetty, perustaa ja ylläpitää harkintansa mukaan. Jokaisessa kansakoulussa on johtajana joku opettajista.

Opettajanvirkojen nimistä ja opettajien opetusvelvollisuuden määrästä säädetään erikseen.

54 §.

Milloin varsinaisessa kansakoulussa on kaksikymmentäseitsemän oppilasta, tulee siinä olla vähintään kaksi opettajaa.

Keskikoulussa, kansalaiskoulussa ja sellaisessa varsinaisessa kansakoulussa, jossa on vähintään kuusi opettajaa, voidaan opettajanvirat järjestää pääasiallisesti tai yksinomaan jonkin tai joidenkin aineiden opettajanviroiksi, niinkuin siitä asetuksella säädetään.

Kansakoulussa tulee olla erityinen poikien käsityönopettaja, jos tämän aineen viikkotunteja kolmannella ja sitä seuraavilla luokilla yhteensä on vähintään tämän opettajan opetusvelvollisuutta vastaava määrä, sekä tyttöjen käsityönopettaja, jos tunteja samoin kolmannella ja sitä ylemmillä luokilla on vastaava määrä.

Kunnassa, jonka kansalaiskoulussa tai -kouluissa on tyttöoppilaita viisikymmentä taikka jossa on vähintään kymmenen varsinaisen kansakoulun piiriä, tulee olla erityinen kotitalouden opettajan virka.

55 §.

Kunnan kansakoululaitoksen virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta sekä niiden uudestaan järjestämisestä päättää kunnallisvaltuusto. Se voi myös enintään kolmen vuoden ajaksi määrätä, ettei virkaa ole vakinaisesti täytettävä, jos on todennäköistä, että sitä ei tarvita pysyvästi.

56 §.

Kansakoululaitoksen virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen.

Kansakoululaitoksen viranhaltijan muista kelpoisuusehdoista säädetään asetuksella. Valtioneuvosto voi erityisestä syystä myöntää niistä erivapautta.

57 §.

Nimittämiskirjana annetaan opettajan virran haltijalle valtakirja ja muille määräyskirje. Nimittämiskirjan antaa se viranomainen, joka suorittaa vaalin tai määrää virran hoitajan.

58 §.

Avoin opettajanvirka on, jollei laillista estettä ole, julistettava haettavaksi vakinaisesti täyttämistä varten, ja on siihen valittava säädettyt kelpoisuusehdot täyttävistä hakijoista taitavin ja soveliain. Virka voidaan kuitenkin, jos katsotaan koulun edun sitä vaativan, kansakouluntarkastajan suostumuksella julistaa uudelleen haettavaksi.

Opettajanvaali on alistettava kansakouluntarkastajan vahvistettavaksi. Jollei hän katso voivansa vaalia vahvistaa, palauttakoon asian vaalin toimittaneelle viranomaiselle uudelleen käsiteltäväksi. Uusi tai uudistettu vaalipäätös on kansakouluntarkastajan vahvistettava, jollei vaalissa ole sivuutettu ilmeisesti taitavinta ja soveliainta hakijaa tai muutoin virheellisesti menetelty. Jos kansakouluntarkastaja vieläkin jättää vaalin vahvistamatta, hänen on alistettava asia kouluhallituksen ratkaistavaksi. Milloin siihen on painavia syitä, kouluhallitus voi määrätä, kuka hakijoista on virkaan otettava.

Väliaikaisen opettajan ottamisessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä viran vakinaisesti täyttämisestä edellä tässä pykälässä on säädetty. Kuitenkin, jos avoimeen virkaan ei ennen elokuun 1 päivää ole valittu hyväksyttävää hakijaa, määrätköön kansakouluntarkastaja siihen väliaikaisen opettajan alka-neeksi lukuvuodeksi.

59 §.

Vakinaiseksi opettajaksi valittu on määrättävä hoitamaan virkaa koeaikana. Kun hän on palvellut kaksi vuotta, otettakoon lopullinen nimitys ratkaistavaksi. Jos opettaja on tänä aikana osoittautunut virkaan kykeneväksi ja käyttäytynyt hyvin, hänet on vir-

kaan nimitettävä. Jos opettaja aikaisemmin on saanut valtakirjan opettajanvirkaan, voidaan valtakirja antaa hänelle vuoden koeajan jälkeen, kuitenkin niin, että milloin valtakirja on aikaisemmin annettu saman kunnan johonkin muuhun opettajanvirkaan, valtakirja on annettava heti vaalin tultua vahvistetuksi.

Jos koeajaksi otettu opettaja on sen kuudessa osoittautunut virkaan sopimattomaksi, peruutettakoon hänelle annettu määräys.

Päätös valtakirjan antamisesta tai kieltämisestä taikka koeaikamääräyksen peruuttamisesta on alistettava kansakouluntarkastajan vahvistettavaksi. Jollei kansakouluntarkastaja katso voivansa sitä vahvistaa, alistakoon asian kouluhallituksen ratkaistavaksi.

60 §.

Jos opettajanviran haltija määrätään hoitamaan toista opettajanvirkaa koeaikana, päättyy samalla hänen aikaisempi virkasuhteensa.

61 §.

Opettaja on velvollinen jatkuvasti seuraamaan alansa kehitystä.

Koevuosilla oleva opettaja, joka ei aikaisemmin ole saanut valtakirjaa, on velvollinen, ennen kuin valtakirja hänelle annetaan, suorittamaan tutkinnon kansakouluhallinnossa.

62 §.

Työnohjaaja, tuntiopettaja ja asuntolanhoitaja otetaan samoin kuin opettaja. Määräyskirje on kuitenkin annettava heti vaalin vahvistamisen jälkeen.

63 §.

Kansakoulun johtajan valitsee kansakoulun johtokunta koulun opettajiston mieltä kuultuaan neljäksi lukuvuodeksi kerrallaan. Jollei valittu ole saanut enempää kuin kolme ääntä, on asia alistettava kansakouluntarkastajan vahvistettavaksi ja siinä niin meneteltävä, kuin tuntiopettajan määräämisestä on säädetty.

Jos koulussa on vain yksi opettajanvirka, on sen hoitaja koulun johtaja.

64 §.

Virat, joiden haltijat toimivat kahden tai useamman johtokunnan alaisina, täyttää maalaiskunnassa ja kauppalassa johtokunnan sijasta kansakoululautakunta. Milloin kaup-

palassa ei ole kansakoululautakuntaa, täyttää tällaiset virat kauppalanhallitus.

65 §.

Opettajanvirka voidaan lakkauttaa, jos kouluun pantavien lasten määrä on alentunut niin vähäiseksi, ettei virkaa ole pidettävä tarpeellisena. Muu kansakoululaitoksen virka voidaan lakkauttaa, milloin sen ylläpitämiseen ei ole laillista velvollisuutta.

Jos koulu lakkautetaan, lakkaavat samalla sen virat, mikäli niitä ei siirretä toisen koulun viroiksi.

66 §.

Opettaja tai asuntolanhoitaja, jonka virka on lakkautettu, on siirrettävä vastaavanlaiseen, hänelle soveltuvaan toiseen kansakoululaitoksen virkaan. Jollei sellaista ole avoinna samassa kunnassa, siirtäkään kouluhallitus hänet vastaavaan virkaan muualle.

Jos virka piirijaon tai kunnallisen jaoituksen muuttuessa muutetaan toisen kunnan tai koulun viraksi, siirretään muutetun viran haltija uuden viran haltijaksi.

Jos opettaja tai asuntolanhoitaja 1 ja 2 momentissa mainituissa tapauksissa kieltäytyy suostumasta siirtoon, hänelle annetaan erokirja pyynnöttä.

Jollei ole sellaista virkaa, johon opettaja tai asuntolanhoitaja 1 momentin mukaan voidaan siirtää, hänet on asetettava lakkautuspalkalle, sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty.

Vakinaiset opettajat tai asuntolanhoitajat voivat vaihtaa keskenensä virkoja, jos asianomaiset johtokunnat ja kouluhallitus siihen suostuvat.

67 §.

Viranhaltija on velvollinen eroamaan virastaan heinäkuun 31 päivänä sinä vuonna, jona hän täyttää 67 vuotta. Kouluhallitus voi kuitenkin kansakoulun johtokunnan esityksestä pysyttää hänet virassaan täysin lukuvuosin enintään kolme vuotta sen jälkeen, jos viranhaltijan on katsottava olevan vielä kykenevä hoitamaan virkaansa. Esitys on toimitettava kouluhallitukseen ennen huhtikuun 1 päivää sinä vuonna, jolloin viranhaltija olisi velvollinen eroamaan.

Asetuksella voidaan erityisten virkojen haltijain eroamisikä säättää aikaisemmaksi, ei kuitenkaan viittäkymmentäviittä vuotta varhaisemmaksi.

68 §.

Jos vakinainen opettaja on toiminnallaan tai käyttäytymisellään virassa tai sen ulkopuolella taikka virkatehtäviensä laiminlyömisellä osoittanut, ettei hän ansaitse sitä luottamusta ja kunnioitusta, jota hänen asemansa opettajana edellyttää, hänet voidaan kurinpitotoimin panna viralta.

Vakinaista opettajaa voidaan vähäisemmästä kuin 1 momentissa tarkoitettusta rikkomuksesta kurinpitotoimenpitein rangaista varoituksella tai enintään kolmen kuukauden ajan kestäväällä virantoimituserolla, jonka aikana hän menettää koko rahapalkkauksensa. Sama olkoon laki, milloin tällaiseen rikkomukseen on syyllistynyt koevuosilla oleva tai väliaikainen opettaja taikka asuntolanhoitaja.

Asianomainen kansakouluntarkastaja toimittaa kurinpitotoimissa tutkimuksen ja esittää tutkimuksen tuloksen ja mahdollisen rangaistusvaatimuksen kansakoululautakunnalle tai, jollei sitä ole, kansakoulun johtokunnalle, joka opettajaa kuultuaan ratkaisee asian. Jos opettaja tuomitaan varoitusta ankarampaan rangaistukseen, on päätös alistettava kouluhallituksen vahvistettavaksi.

69 §.

Jollei kansakouluntarkastaja ole esittänyt rangaistusvaatimusta neljän kuukauden kuluessa siitä, kun se seikka, joka olisi saattanut antaa aiheutta kurinpitomenettelyyn, tuli hänen tietoonsa, katsottakoon asian rauenneen.

Jos tuomioistuimien on vapauttanut opettajan syytteestä, älköön kurinpitomenettelyä pantako vireille tai jatkettako samasta syystä muutoin kuin sellaisen seikan nojalla, jota ei ole katsottava rikokseksi, mutta joka 68 §:n mukaan voi aiheuttaa kurinpidollisen rankaisemisen.

Sillä aikaa kun opettajaa vastaan on vireillä syyte yleisessä tuomioistuimessa, älköön häntä vastaan samasta syystä nostettako taikka jatkettako kurinpitomenettelyä. Jollei kansakouluntarkastaja ole kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun tuomioistuimen päätös sai lainvoiman, esittänyt rangaistusvaatimusta, katsottakoon asian rauenneen.

70 §.

Milloin opettaja on syytteen, kurinpitomenettelyn tai tutkimuksen alaisena rikoksen

tai kurinpitovirkomuksen vuoksi, voi kansakoulun johtokunta pidättää hänet virantoimituksesta. Pidätyspäätös on alistettava kouluhallituksen vahvistettavaksi.

Päätös virantoimituksesta pidättämisestä tulee noudatettavaksi siitä tehdystä valituksesta huolimatta.

Jos opettaja on tuomioistuimen tai viranomaisen päätöksellä tuomittu viralta pantavaksi, on hänet heti pidätettävä virantoimituksesta, vaikkei päätös ole lainvoimainen.

71 §.

Viranhaltijan, joka sairauden vuoksi ei kykene virkaansa hoitamaan, on pyydetävä virkavapautta. Jollei hän sitä tee, kansakoulun johtokunnan on vapautettava hänet virantoimituksesta sairauden ajaksi. Kansakoulun johtokunnan päätös on alistettava kansakouluntarkastajan vahvistettavaksi. Siitä huolimatta se voidaan heti panna täytäntöön.

Jos viranhaltija on ruumiinvian taikka ruumiin- tai sielunvoimien vähentymisen vuoksi pysyvästi menettänyt työkykynsä, hän on velvollinen eroamaan. Jollei opettaja kouluhallituksen kehoituksen saatuaan eroa, kouluhallituksen on vapautettava hänet virasta.

72 §.

Asuntolanhoitaja sekä työnhajaaja ja tuntiopettaja voidaan vapauttaa virasta, milloin siihen harkitaan syytä olevan. Vapauttamisesta päättää kansakoulun johtokunta, jonka on alistettava päätöksensä kouluhallituksen vahvistettavaksi. Milloin kysymys virasta vapauttamisesta on otettu käsiteltäväksi kansakoulun johtokunnassa kansakouluntarkastajan vaatimuksesta, johtokunnan on alistettava päätöksensä kouluhallituksen vahvistettavaksi siinäkin tapauksessa, että virasta vapauttamiseen ei johtokunnan mielestä ole aiheutta.

Väliaikaisen viranhoitajan ja viransijaisen määräys voidaan peruuttaa samassa järjestyksessä, kuin se hänelle annetaan.

73 §.

Milloin kansakoululautakunta tai kunnallishallitus on valinnut viranhaltijan, kuuluvat näille ne tehtävät, jotka edellä on määrätty kansakoulun johtokunnalle.

Edellä olevia 67, 71 ja 72 §:n säännöksiä ei sovelleta sellaiseen viranhaltijaan, jonka nimittämisessä kansakouluntarkastaja tai kouluhallitus ei ole osallisena.

Mitä tässä luvussa on säädetty kansakoululaitoksen viranhaltijoista, ei koske kansakouluntarkastajia, joista säädetään erikseen.

7 luku.

Valtionavustukset.

74 §.

Maalaiskunta ja kauppala saavat omien kansakoulurakennusten hankkimiseksi valtiolta avustusta 20—50 % ja kuoletuslainaa 40—60 % rakennuskustannusten määrästä, kuitenkin siten, että valtion koko rahoitusosuus sanotuista kustannuksista on 60—95 %. Jos rakennuskustannukset nousevat yli 76 §:ssä säädetyllä tavalla määrätyn normaalihinnan, on valtion avustus, kuoletuslaina ja rahoitus laskettava normaalihinnasta.

Maan köyhimmille tai harvaanasutuille kunnille annetaan, jos kansakoulurakennusten hankkiminen niille muuten tulisi kohtuullista raskaammaksi, 1 momentissa säädetyn avustuksen lisäksi ylimääräistä rakennusavustusta. Näille kunnille tuleva valtion rahoitus on 90—95 % rakennuskustannuksista tai, 1 momentissa mainitulla edellytyksellä, normaalihinnasta. Jos myönnettyjen avustusten yhteismäärä on pienempi kuin valtion koko rahoitusosuus, annetaan erotus kuoletuslainana.

Valtioneuvosto määrää vuosittain ne perusteet, joiden mukaan kouluhallitus myöntää valtionavustuksen, ylimääräisen avustuksen ja kuoletuslainan. Erityistapauksessa valtioneuvosto voi myöntää valtionapua ja kuoletuslainaa normaalihinnan ylittävistäkin kustannuksista tai sallia, että koulun rakennuskustannukset kokonaisuudessaan suoritetaan valtion varoista.

75 §.

Jos maalaiskunta tai kauppala järjestää aikaisemmin valmistuneeseen kansakoulurakennukseen keskuslämmityksen tai sähkövalon taikka suorittaa siinä muun tarkoituksenmukaisen perusparannuksen, jota ei ole katsottava huoneiston kunnossapitoon kuuluvaksi, myönnetään siitä aiheutuviin kustan-

nuksiin valtionapua ja kuoletuslainaa samojen perusteiden mukaan kuin uuden huoneiston hankkimiseen.

76 §.

Valtioneuvosto määrää vuosittain ne yleiset perusteet, joita noudattaen kouluhallituksen on vahvistettava koulurakennusten piirustukset ja työselitykset sekä määrättävä edellä tässä luvussa mainitut normaalihinnat.

Normaalihintojen yleiset perusteet on niin määrättävä, että normaalihinnat vastaavat käyviä keskimääräisiä rakennuskustannuksia.

77 §.

Omien kansakoulurakennustensa kunnossapidämiseen maalaiskunta ja kauppala saavat valtiolta avustuksena: opettajien käytettävänä olevien asuntojen kohdalta puolet ja muiden kouluhuoneistojen kohdalta kaksi kolmannesta niistä todellisten kustannusten perusteella arvioiduista kunnossapidokustannusten määrästä, jotka valtioneuvosto vuosittain vahvistaa erilaisille opettajan asunnoille, opetushuoneille ja oppilasasuntoloille.

78 §.

Valtio korvaa maalaiskunnalle kaksi kolmannesta kunnan niistä kansakoululaitoksen todellisista kustannuksista, jotka johtuvat kaluston, opetusvälineiden tahi koulukirjastojen hankkimisesta tai kunnossapidosta, oppilaille ilmaiseksi annetuista oppikirjoista, muista koulutarvikkeista tai työaineista, oppilaiden majoituksesta, kyydityksestä, kouluateriasta tai muusta avustuksesta, oppilasasuntolan vuotuis-kustannuksista taikka tämän lain määrästä lääkärihoidosta.

Koulukeittolan ja oppilasasuntolan valaistus- ja lämmityskustannuksiin ja kouluaterian valmistukseen tarvittaviin polttoaineisiin sekä keittäjän palkkaukseen ei anneta 1 momentin mukaista valtionapua.

Tässä pykälässä mainitun valtionavun sijasta suoritetaan kauppalalle vuotuisena kertakaikkisena valtionapuna kutakin oppilasta kohti määrä, jonka suuruuden valtioneuvosto vahvistaa vähintään 1 000 ja enintään 1 400 markaksi.

79 §.

Siitä rahapalkkauksesta, jonka maalaiskunta ja kauppala ovat lain mukaan velvolliset suorittamaan opettajille, tuntiopettajille, työnohjaajille ja asuntolanhoitajille sekä

heidän sijaisilleen, samoin kuin siitä lakkautuspalkasta, jonka nämä kunnat ovat lain mukaan velvolliset maksamaan lakkautetun viran haltijalle, korvaa valtio 80 %. Samoin valtio korvaa näille kunnille 80 % niistä lapsilisämaksuista, jotka kunnat ovat suorittaneet edellä sanottujen viranhaltijain laissa säädetyn rahapalkan perusteella.

80 §.

Maalaiskunnalle, joka kuuluu maan köyhimpiin tai on harvaanasuttu, annetaan ylimääräistä valtionapua kansakoululaitoksen aiheuttamien vuotuisien kustannusten alentamiseen siinä määrin, etteivät ne nouse veroäyriä kohden suuremmiksi kuin keskimäärin maalaiskunnissa.

81 §.

Kaupunki saa vuotuista valtionapua 25 % kansakoululaitoksensa ylläpitämisestä johtuvista todellisista menoistaan, joiksi luetaan opettajien laissa määrätyt palkat, kustannukset omien kansakouluhuoneistojen kunnossapitamisestä, kaluston, opetusvälineiden ja koulukirjastojen hankkimisesta ja kunnossapidosta, oppilaille ilmaiseksi annetuista oppikirjoista ja muista koulutarvikkeista ja työaineista, oppilaiden kouluateriaista ja muusta avustuksesta sekä tämän lain määräämästä lääkärinhoidosta.

Valtioneuvosto voi myöntää kaupungille, jonka kansakoulurasitus on noussut kohtuullista raskaammaksi, valtionapua 1 momentissa mainituista menoista sekä valtionapua ja kuoletuslainaa omien kansakouluhuoneistojen hankkimiseen samojen perusteiden mukaan kuin maalaiskunnalle.

82 §.

Jos sellaiset kunnat, joille valtionapu kansakoululaitoksen kustannuksiin myönnetään eri perusteiden mukaan, suorittavat yhteistä kansakoulutointa, annetaan siihen avustusta harkinnan perusteella, mutta nouskoon avustus vähintään siihen määrään, minkä pienimpään avustukseen oikeutettu kunta olisi saava, älköönkään ylittääkö sitä, mitä suurimpaan avustukseen oikeutetulle olisi myönnettävä.

83 §.

Sen lisäksi, mitä edellä tässä luvussa on säädetty, voidaan kunnalle ja 38 §:ssä tarkoitettulle kuntayhtymälle erityisiä kansakou-

lutointa edistäviä tehtäviä varten antaa ylimääräistä avustusta valtion tulo- ja menoarvioon erikseen otetusta määrärahasta.

Apukoulun vuotuisiin ylläpitokustannuksiin maalaiskunta saa ylimääräistä avustusta siinä määrin, ettei kunnan kannettavaksi jäävä kustannusten osa apukoulun oppilasta kohden nouse korkeammaksi kuin vastaavat kustannukset keskimäärin muuta kansakoulun oppilasta kohden.

84 §.

Yksityisen kansakoulun ylläpitämiseen annetaan sama vuotuinen avustus kuin 81 §:n 1 momentin mukaan kaupungeille, jos koulu voidaan pitää tarpeellisenä ja jos koulu täyttää valtionavun saamisesta asetuksella säädetty ehdot. Älköön avustusta kuitenkaan myönnettäkö, jos koulu ylläpidetään taloudellisen voiton saavuttamiseksi.

Yksityiselle kansakoululle voidaan asetuksella säädetyn edellytyksin myöntää oikeus valtionavun saantiin samojen perusteiden mukaan, kuin maalaiskuntien valtionavustuksesta edellä on säädetty. Rakennusavustuksen ja -lainan myöntäminen riippukoon kuitenkin harkinnasta kussakin tapauksessa.

Muuhun yksityiseen kansakoulutoimeen voidaan harkinnan mukaan myöntää valtionapua, ei kuitenkaan enempää, kuin asianomainen kunta olisi toimen suorittajana saanut.

Oikeuden tässä pykälässä mainitun valtionavun saamiseen myöntää valtioneuvosto.

85 §.

Milloin kansakoulutoimen hoitaminen tuhlavaisuudesta, taitamattomuudesta tai muusta sellaisesta syystä johtuen on aiheuttanut tarpeettomiksi katsottavia kustannuksia, älköön niistä maksettako valtionapua.

Ellei kunta siirrä lakkautuspalkalla olevaa opettajaa samassa kunnassa avoimena olevaan toiseen virkaan, johon hänet lain mukaan voitaisiin siirtää, tai, kun sellaista ei ole avoinna, ilmoita häntä kouluhallitukselle muualla siirtämistä varten, älköön kunnalle korvattako lakkautuspalkkaa valtion varoista.

86 §.

Milloin kunnan kansakoulurakennusta tai kansakoulun irtaimistoa, joiden hankkimiseen on saatu valtiolta avustusta, on kunnan toi-

menpiteestä johtuen ryhdytty pysyvästi käyttämään muihin kuin kansakoulun tarpeisiin, kunnan on suoritettava valtiolle rakennuksella tai irtaimistolla toimenpiteeseen ryhtymisen aikana olleesta arvosta suhteellisesti niin suuri osuus, kuin millä valtio on rakennuksen tai irtaimiston hankkimista avustanut.

8 luku.

Valvonta.

87 §.

Kansakoulutoimen yleinen johto ja valvonta kuuluu valtiolle ja on uskottu lähinnä kouluhallitukselle, jonka apuna toimivat kansakouluntarkastajat kukin piirissään.

Kansakouluntarkastajat ovat valtion peruspalkkaisen viran haltijoita. Kaupunki, jossa on vähintään viisitoistatuhatta asukasta, on kuitenkin velvollinen asettamaan oman päävirkaikaisen kansakouluntarkastajan. Kaksikielisessä kaupungissa, jossa on vähintään kymmenentuhatta vähemmistön kieliryhmään kuuluvaa asukasta, tulee olla erityinen kansakouluntarkastaja tätä kieliryhmää varten. Kaupungin kansakouluntarkastajien tulee täyttää asetuksella säädetty kelpoisuusehdot, ja heidät valitsee kaupunginvaltuusto. Vaali on alistettava kouluhallituksen vahvistettavaksi. Näin asetettu kunnallinen kansakouluntarkastaja on virkatehtävissään samassa asemassa kuin valtion kansakouluntarkastaja.

88 §.

Kansakouluntarkastajan tulee jatkuvasti valvoa ja ohjata koulun opetustointia ja tarkkailla koulun taloudenhoitoa. Hänellä on oikeus olla läsnä johtokunnan ja kansakoululautakunnan kokouksissa sekä osallistua niissä keskusteluun, mutta ei äänestyksiin.

Jos kansakouluntarkastaja on todennut, että kunta kansakoulutointa hoitaessaan on menetellyt lain, asetuksen tai ohjesäännön vastaisesti, hänen on pyydettävä lääninhallituksen virkatoimenpidettä kunnan velvoittamiseksi korjaamaan menettelynsä.

89 §.

Kansakoulun johtokunnan, kansakoululautakunnan ja kansakouluntarkastajan päätök-

siin voidaan valittamalla hakea muutosta, sen mukaan ja siinä järjestyksessä kuin siitä asetuksella säädetään.

9 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

90 §.

Kansakoululaitoksen viranhaltijain palkkauksesta ja eläkkeistä säädetään erikseen.

91 §.

Tarkemmat säännökset kansakoulutoimen järjestämisestä annetaan asetuksella. Asetuksella voidaan myös säätää, mitä tämän lain säännöksiä ei sovelleta koulukodin kansakouluihin tai muihin erikoiskouluihin.

92 §.

Alakansakoulunopettajan virat on muutettava yläkansakoulunopettajan viroiksi sitä mukaa, kuin virka tulee avoimeksi tai viran haltija saavuttaa yläkansakoulunopettajan virkakelpoisuuden. Älköön kuntaa ennen elokuun 1 päivää 1965 velvoitettako ottamaan ennestään yksiopettajaiseen kansakouluun toista opettajaa, ellei oppilasmäärä neljännellä, viidennellä, kuudennella ja seitsemännellä luokalla yhteensä nouse kahteenkymmenenkahteen.

Asetuksella määrätään ajankohta, jonka jälkeen nimityksiä alakansakoulunopettaja ja yläkansakoulunopettaja ei enää käytetä.

93 §.

Tämän lain 56 §:n säännösten estämättä säilyttää kansakoululaitoksen viran haltija, joka ennen tämän lain voimaantuloa on nimitetty virkaan, oikeutensa pysyä virassaan tai tulla nimitetyksi toiseen vastaavaan virkaan.

94 §.

Maalaiskuntaa älköön velvoitettako perustamaan päiväkouluun toimivaa kansalaiskoulua ennen elokuun 1 päivää 1970.

95 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1958. Samasta päivästä lähtien kumotaan oppivelvollisuudesta 15 päivänä huhtikuuta 1921 annettu laki (101/21), kansakou-

lulaitoksen kustannuksista 8 päivänä kesäkuuta 1926 annettu laki (180/26), ei kuitenkaan kansakoulunopettajan ja asuntolanhoitajan palkkausta ja eläkkeitä koskevalta osalta, kansakoulutoimen järjestysmuodon perusteista 18 päivänä toukokuuta 1923 annettu laki (137/23), ei kuitenkaan opettajien valmistusta koskevalta osalta, kansakouluun kuuluvan keskikoulun ja ammatillisen jatkokoulun perustamisesta kokeilutarkoituksessa 10 päivänä tammikuuta 1946 annettu laki (28/46), yksityisten kansakoulujen valtionavusta 21 päivänä helmikuuta 1925 annettu laki (69/25), ylempien kansakoulujen perustamisen edistämisestä Suomen maalaiskunnissa 24 päivänä toukokuuta 1898 annettu asetus (20/98), kaikki niihin myöhemmin tehtyine lisäyksineen, ja eräistä kansakoulutointa koskevista väliaikaisista järjestelyistä 11 päivänä joulukuuta 1953 annettu laki (483/53) sekä lisäksi kaikki muut kansakoululain kanssa ristiriidassa olevat säännökset. Samasta ajankohdasta lähtien ei kansakoulutoimessa enää sovelleta yksityisten koulujen ja kasvatustilain perustamisesta ja

Helsingissä 1 päivänä heinäkuuta 1957.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN.

ylläpitämisestä 5 päivänä maaliskuuta 1919 annettua lakia (26/19), valtion viran ja pysyväisen toimen haltijain nimittämiskirjoista ja heidän oikeudestaan pysyä virassaan tai toimessaan 29 päivänä kesäkuuta 1926 annettua lakia (202/26), mikäli ei ole kysymys valtion viran tai toimen haltijasta tai kaupungin kansakoulun tarkastajasta, ei 6 päivänä kesäkuuta 1914 annettua asetusta, jolla ruumiillisen rangaistuksen käyttäminen oppilaitoksissa kielletään (24/14), eikä 9 päivänä syyskuuta 1948 annetun tuberkuloosilain (649/48) 21 §:n säännöksiä.

Jos kansakoulunopettaja tai asuntolanhoitaja, joka oli nimitetty ennen kansakoululaitoksen viranhaltijain palkka- ja eläke-eduista annetun lain voimaantuloa, on säilyttänyt siihen saakka voimassa olleiden säännösten mukaisen palkkaus-oikeutensa, saa maalaiskunta tai kauppa tai yksityisen kansakoulun omistaja valtionapua sanotun kansakoulunopettajan tai asuntolanhoitajan palkkauksen maksamiseen tätä palkkausta varten myönnettävää valtionapua koskevien aikaisempien säännösten mukaan.

Opetusministeri *Kerttu Saalasti*.

N:o 248.

Laki**kansakoululaitoksen viranhaltijain palkkauksesta ja eläkkeistä.**

Annettu Helsingissä 1 päivänä heinäkuuta 1957.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Lain soveltamisala.

1 §.

Kansakoululaitoksen viranhaltijat saavat palkkausta ja eläkettä tämän lain mukaan.

Viranhaltijalla tarkoitetaan tässä laissa kansakoululaitoksessa palvelevaa alakansakoulunopettajaa, yläkansakoulunopettajaa, keskikoulun lehtoria ja oppilasasuntolan hoitajaa.

Tämän lain mukaan suoritetaan palkkausta myös tuntiopettajalle ja työnhajaajalle.

Valtion ylläpitämän kansakoulun viran tai toimen haltijain palkkauksesta ja eläkkeestä säädetään erikseen.

Palkkaus.

Varsinainen palkkaus.

2 §.

Viranhaltijan varsinaisena palkkauksena on peruspalkka ikälisineen.

3 §.

Viranhaltijat saavat peruspalkkaa valtion peruspalkkaisten viran tai toimen haltijain palkkauksesta voimassa olevien seuraavien palkkausluokkien mukaan: alakansakoulunopettaja 18, yläkansakoulunopettaja 22, keskikoulun lehtori 24 sekä oppilasasuntolan hoitaja 15 palkkausluokan mukaan. Keskikoulun lehtori, joka on suorittanut filosofian kandidaatin tai uskonnonopettajana toimiva

teologian kandidaatin tutkinnon, saa kuitenkin palkkauksen 25 palkkausluokan mukaan.

Keskikoulun lehtorin viran vakinainen haltija saa, palveltuaan 10 vuotta vakinaisena mainitussa virassa, palkkauksen yhtä palkkausluokkaa korkeamman palkkausluokan mukaan, kuin mitä edellä on säädetty.

4 §.

Ikälisää myönnetään viranhaltijalle 3, 6, 9, 12 ja 15 ikälisävuoden kuluttua yksi ikälisä kullakin kerralla. Ikälisä on saman suuruinen kuin valtion viran tai toimen haltijan ikälisä vastaavassa palkkausluokassa.

Ikälisävuosiksi luetaan se aika, minkä viranhaltija täytettyään 21 vuotta on palvelut kansakoululaitoksen päätoimisessa virassa taikka muutoin ollut päätoimeksi katsottavassa kansakoululaitoksen palveluksessa. Niin ikään saa hän lukea hyväkseen ajan, minkä hän on sotatilan aikana ollut sotapalveluksessa, lukuun ottamatta kuitenkaan säännönmukaista asevelvollisuuden suorittamisaikaa, samoin kuin sen ajan, minkä hän on ollut lakkautuspalkalla kansakoululaitoksen virasta.

Asetuksella säädetään, missä määrin viranhaltijalla on oikeus ikälisävuosina lukea hyväkseen se aika, minkä hän on ollut muussa kunnan virassa taikka kuntien keskusjärjestön tai kuntien yhtymän virassa taikka valtion tahi uskonnollisen yhdyskunnan virassa tai toimessa taikka yksityisessä toimessa.

Ikälisä myönnetään hakemuksesta.

5 §.

Varsinainen palkkaus maksetaan viranhaltijalle kuukausittain etukäteen.

Virkaan nimitetyn viranhaltijan oikeus varsinaiseen palkkaukseen alkaa sen kuukauden alusta, jonka kuluessa hän on virkaan astunut. Virassa oleva viranhaltija saa ikälisää sitä kuukautta, jonka kuluessa hän on oikeuden siihen saavuttanut, seuraavan kuukauden alusta.

Virkasuhteen lakkaaminen kuukauden aikana ei vaikuta viranhaltijan eikä hänen oikeudenomistajainsa oikeuteen sen kuukauden palkkaan.

Erinäiset palkan lisät ja palkkiot.

6 §.

Viranhaltija saa kalliinpaikanlisää samojen perusteiden mukaan kuin valtion peruspalkkaisten virkain tai tointen haltijat. Kalliinpaikanlisää ei kuitenkaan suoriteta sille, joka saa 2 momentissa mainittua syrjäseutulisää.

Maan harvaan asutuilla ja syrjäseuduilla sekä muissa niihin verrattavissa kunnissa tai kunnan osissa voidaan valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan kansakoululaitoksen viranhaltijalle, joka täyttää viran kelpoisuusehdot, suorittaa syrjäseutulisää 5—35 prosenttia peruspalkasta.

7 §.

Kansakoululaitoksen opettajanviran haltija saa vahvistetun opetusvelvollisuutensa lisäksi hoitamistaan ylitunneista vuotuista ylituntipalkkiota. Varsinaisen kansakoulun ylä- ja alakansakoulunopettajan ylituntipalkkio on yhtä vuosiviikkoylituntia kohden yhtä suuri kuin yläkansakoulunopettajan vuotuisen peruspalkan kolmaskymmenesosa. Kansalais- ja apukoulunopettajan ylituntipalkkio on tämä määrä korotettuna kymmenellä sadalta. Näin lasketun ylituntipalkkion määrä tasoitetaan lähimpään sellaiseen lukuun, jonka kahdestoistaosa on viidellä jaollinen. Jos kaksi lukua on edellä tarkoitettuna lähimpänä lukuna, suoritetaan tasoitus suurempaan lähimpään lukuun.

Keskikoulun lehtorin ylituntipalkkiot ovat samansuuruiset kuin vastaavien opettajien ylituntipalkkiot valtion oppikouluissa.

8 §.

Koulun johtajan tehtävää hoitava opettajanviran haltija saa vuotuista johtajanpalkkiota:

1) varsinaisessa kansakoulussa yläkansakoulunopettajan viikkoylitunnista maksettavaa palkkiota vastaavan määrän puolitoistakertaisena sekä lisäksi kutakin koulun muun opettajan luokkaa kohden yhden neljäsosan sanotun viikkoylituntipalkkion määrästä, kuitenkin enintään niin paljon, kuin yläkansakoulunopettajalle suoritetaan neljästä viikkoylitunnista;

2) erillisessä kansalaiskoulussa ja apukoulussa näissä kouluissa maksettavaa viikkoylituntipalkkiota vastaavan määrän puolitoistakertaisena sekä lisäksi kutakin koulun muuta päätoimista opettajaa kohden yhden neljäsosan viikkoylitunnin palkkiota vastaavasta määrästä, kuitenkin enintään niin paljon, kuin näissä kouluissa maksetaan opettajalle neljästä viikkoylitunnista; sekä

3) keskikoulussa samojen perusteiden mukaan kuin valtion keskikoulun rehtori.

Jos koululla, johon kuuluu kaksi tai kolme edellä mainittua koulumuotoa, on yhteinen johtaja, maksetaan johtajanpalkkion perusosa sen koulumuodon mukaan, jossa se on suurin, ja luokka- tai opettajakohtainen lisäpalkkio sen suuruisena, kuin edellä kunkin koulumuodon osalta on säädetty.

Koulun johtajan tehtävää hoitava opettajanviran haltija saa lisäksi vähentää vahvistettuun opetusvelvollisuuteensa kuuluvaa vuosiviikkotuntien lukua sen mukaan, kuin siitä on 40 §:ssä säädetty.

9 §.

Opettajanviran haltija, jonka työaika on pitempi kuin kaksisataa työpäivää lukuvuodessa, saa jokaiselta tämän ajan yli menevältä täydeltä työviikolta vuotuista lisäpalkkiota määrän, joka vastaa puolta hänen oman palkkausluokkansa ja seuraavan ylempään valtion peruspalkkaisten viran tai toimen haltijain palkkausluokan mukaisen varsinaisen palkkauksen vuotuisesta erotuksesta.

Palkkaus virantoimituksen keskeytyksen ajalta.

10 §.

Jos viranhaltija on todistetun sairauden vuoksi ollut estynyt virkaansa hoitamasta sa-

man kalenterivuoden aikana yhteensä yli kolmekymmentä päivää, on hänen peruspalkastaan tämän yli menevältä ajalta pidätettävä kolmannes. Jos sellainen sairaus kestää yhtäjaksoisesti enemmän kuin satakahdeksankymmentä päivää, on peruspalkasta ylimenevältä ajalta pidätettävä puolet.

Jos sairaus on virassa sattuneen tapaturman taikka ammattitaudin aiheuttama, saa viranhaltija varsinaisen palkkauksensa sairauden alkamispäivää seuraavan kuudenkymmenen päivän ajalta vähentämättömänä. Sairauden jatkuessa sen yli tehtäköön peruspalkasta 1 momentissa mainitut vähennykset.

Milloin sairaus on aiheutunut viranhaltijaa virantoimituksen johdosta kohdanneesta väkivallasta tai niistä erityisistä olosuhteista, joihin viranhaltija on virkansa vuoksi sodan aikana joutunut, saa hän varsinaisen palkkauksensa vähentämättömänä koko sairauden ajalta, kuitenkin enintään kolmeltasadaltakuudeltäkymmeneltä päivältä, jollei valtioneuvosto joissakin erikoistapauksissa harkitse kohtuulliseksi määrätä palkkausta suoritettavaksi tätäkin pitemmältä ajalta. Sairauden jatkuessa sen yli tehtäköön peruspalkasta 1 momentissa mainitut vähennykset.

Edellä säädetty pidätykset tehtäköön myös silloin, kun viranhaltijan ei sairauden vuoksi voida sallia hoitaa virkaansa.

11 §.

Naispuolisella viranhaltijalla on raskauden ja synnytyksen vuoksi oikeus saada täysin palkkaeduin kahden kuukauden virkavapaus.

12 §.

Viranhaltijalta, joka on estynyt hoitamasta virkaansa kansanedustajan tai muun sellaisen julkisen tehtävän vuoksi, josta ei ole lupa kieltäytyä, pidätetään kolmannes hänen peruspalkastaan.

Viranhaltijalta, joka on kutsuttu rauhan aikana suorittamaan asevelvollisuuttaan vakinaisessa väessä, pidätetään palvelusajalta koko palkkaus. Reservin kertausharjoitukseen tai ylimääräiseen palvelukseen taikka sotatilan aikana palvelukseen kutsutulle maksettavasta palkkauksesta säädetään erikseen.

13 §.

Viranhaltijalta, jolle myönnetään virkavapautta muusta kuin 10, 11 ja 12 §:ssä mainitusta syystä, pidätetään virkavapauden

ajalta koko hänen palkkauksensa, jollei virkavapauden myöntäjä katso kohtuulliseksi sallia, että viranhaltija itse, saaden nostaa koko palkkauksensa, palkkaa sijaisen.

Milloin virkavapaus myönnetään osanottoa varten oppikursseihin, jotka kouluhallitus on järjestänyt, tai muita opintoja varten, jotka ovat omansa edistämään virkatehtävien suorittamista, voi kouluhallitus opetusministeriön määräämien perusteiden mukaan sallia palkkauksen suoritettavaksi joko kokonaan tai osaksi.

14 §.

Palkkaus pidätetään kokonaan viranhaltijalta, joka on rangaistuslaitoksessa kärsimässä vapausrangaistusta taikka on sieltä päästetty ehdonalaiseen vapauteen tai joka on tuomioistuimessa taikka kurinpidollisesti tuomittu virantoimituksesta erotettavaksi.

15 §.

Jos viranhaltija pidätetään virantoimituksesta rikossyytteen, kurinpitomenettelyn tai tutkimuksen ajaksi, pidätetään hänen palkkauksestaan tänä aikana puolet. Milloin viranhaltija on tuomioistuimen tai viranomaisen päätöksellä tuomittu viralta pantavaksi, on häneltä pidätettävä koko palkkaus, vaikkei päätös ole lainvoimainen.

Jollei virantoimituksesta pidätettyä sitten tuomita tai määrätä rangaistukseen siitä teosta, jonka johdosta hänet oli virantoimituksesta pidätetty, on maksamatta jätetty palkka hänelle suoritettava. Jos viraltapano myöhemmin muutetaan lievemmäksi rangaistukseksi, on viranhaltijalle suoritettava puolet häneltä viraltapanon vuoksi pidätetyn koko palkkauksen määrästä.

Eläke.

16 §.

Viranhaltijalla on oikeus erottuaan virastaan saada valtion varoista elinkautista eläkettä jäljempänä säädettyjen perusteiden mukaan.

17 §.

Eläkkeen saamisen yleisenä edellytyksenä on:

että viranhaltija on täyttänyt kuusikymmentä vuotta tai saavuttanut sen aikaisemman ikärajan, jolloin hän on velvollinen

eroamaan, taikka sitä ennen käynyt ruumiinvian tahi vähentyneiden ruumiin- tai sielunvoimien vuoksi pysyväisesti kykenemättömäksi hoitamaan virkaansa; ja

että hänellä sen ohessa, jollei 20 §:n säännöksistä muuta johdu, on vähintään kymmenen eläkevuotta.

Asetuksella voidaan määrätä, että eräissä opettajanviroissa, joiden laatu sitä vaatii, oikeus eläkkeen saamiseen alkaa ennen kudenkymmenen vuoden ikää, ei kuitenkaan aikaisemmin kuin viidenkymmenenviiden vuoden iässä.

18 §.

Eläkevuosiksi, jotka viranhaltija saa laskea hyväkseen, luetaan aika, minkä hän 4 §:n mukaan on oikeutettu lukemaan ikälisävuosiksi.

Oikeus eläkevuosien lukemiseen lakkaa, kun asianomainen on saavuttanut sen iän, jolloin hän on velvollinen eroamaan, vaikka hän vielä sen jälkeen jäisi kansakoululaitoksen palvelukseen. Jos eroamisikä on alle 67 vuotta, on asianomaisella kuitenkin oikeus eläkevuosien lukemiseen siihen asti, kun hän on saavuttanut mainitun ikärajan.

19 §.

Täyden eläkkeen määrä on yhtä suuri kuin valtion peruspalkkaisen viran tai toimen haltijan täysi eläke edellä 3 §:ssä mainittujen vastaavien palikkausluokkien mukaan.

Kymmenen eläkevuotta oikeuttaa kymmenen kolmaskymmenesosaan täyden eläkkeen määrästä ja jokainen niitä seuraava täysi eläkevuosi lisäksi yhteen kolmaskymmenesosaan siitä, kunnes täyden eläkkeen määrä saavutetaan.

Vuotuisen eläkkeen määrä tasoitetaan lähimpään sellaiseen lukuun, jonka kahdestoistaosa on kahdellakymmenelläviidellä jaollinen. Jos kaksi lukua on edellä tarkoitettuna lähimpänä lukuna, suoritetaan tasoitus suurempaan lähimpään lukuun.

20 §.

Jos viranhaltijan on virantoimituksessa saadun ruumiinvamman tai virantoimituksesta aiheutuneen sairauden johdosta kansakoululaitoksen palvelukseen kykenemättömänä siitä erottava, saa hän täyden eläkkeen eläkevuosiensa lukumäärästä riippu-

matta. Jos hän itse tahallaan tai törkeällä huolimattomuudella on aiheuttanut ruumiinvamman tai sairauden taikka olennaisesti myötävaikuttanut sen syntymiseen, voidaan häneltä kieltää eläke kokonaan tai harkinnan mukaan alentaa sen määrää.

Mitä 1 momentissa on säädetty, olkoon noudatettavana myös, jos virantoimituksessa saatu vamma tai virantoimituksesta aiheutunut sairaus ei tee viranhaltijaa kokonaan kykenemättömäksi kansakoululaitoksen palvelukseen, vaan ainoastaan virkansa hoitamiseen, eikä viranhaltijaa voida sopivasti sijoittaa toiseen virkaan.

Sairaus katsotaan virantoimituksesta aiheutuneeksi, jos todennäköisillä syillä voidaan päättää virantoimitukseen liittyneiden olosuhteiden aiheuttaneen sairastumisen tai olennaisesti vaikuttaneen sairauden syntymiseen tahi pahentumiseen.

21 §.

Jos viranhaltija vapautetaan virasta sen johdosta, että hän ruumiinvian tahi vähentyneiden ruumiin- tai sielunvoimien vuoksi on menettänyt työkykynsä, taikka jos oppilas-asuntolan hoitaja vapautetaan virasta, kun harkitaan syytä siihen olevan, saa hän eläkettä eläkevuosiensa perusteella, riippumatta siitä, onko hän saavuttanut 17 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetyn ikärajan.

22 §.

Viranhaltija, joka tuomioistuimen päätöksellä tai kurinpitotoimin on pantu viralta, menettää oikeutensa eläkkeeseen.

23 §.

Oikeus eläkkeen saamiseen lakkaa:

- 1) jos eläkkeensaaja menettää Suomen kansalaisuuden;
- 2) jos eläkkeensaaja on yhtäjaksoisesti ollut ulkomailla kolmea vuotta pitemmän ajan eikä mainittujen kolmen vuoden kuluessa ole opetusministeriöltä hakenut ja saanut oikeutta edelleen nostaa eläkettä;
- 3) jos eläkkeensaaja ilman asianomaista lupaa ryhtyy vieraan vallan palvelukseen;
- 4) jos eläkkeensaaja tuomitaan kansalaisluottamuksensa menettäneeksi ainiaaksi taikka tekemästään virkarikoksesta rikoslaissa viraltapanon sijasta säädettyyn rangaistukseen; sekä

5) jos eläkkeensaaja on, ennen kuin hän sai virkaeron, tehnyt itsensä syypääksi sellaiseen tekoon, josta hänet kurinpitotoimin olisi ollut pantava viralta.

Kun Suomen kansalaisuuden menettänyt on sen jälleen saanut taikka kun eläke 1 momentin 2 tai 3 kohdassa mainituista syistä on menetetty, voi valtioneuvosto hakemuksesta palauttaa eläkkeen, mutta olkoot kuitenkin nostamattomat eläke-erät menetetyt.

Eläkkeensaajalle, joka on rangaistuslaitoksessa kärsimässä vapausrangaistusta, ei sinä aikana makseta eläkettä eikä myöskään kansalaisluottamuksensa määräajaksi menettäneelle eläkkeensaajalle, ennen kuin hän on saanut kansalaisluottamuksensa takaisin.

Jos jokin 1 momentissa mainituista tapahtumista sattuu sen jälkeen, kun viranhaltijan virkasuhde on lakannut, mutta ennen kuin eläke on hänelle myönnetty, katsottakoon eläkeoikeus menetetyksi. Valtioneuvosto voi kuitenkin 2 momentissa mainituissa tapauksissa hakemuksesta palauttaa eläkeoikeuden.

24 §.

Jos eläke-erää ei ole kolmen vuoden kuluessa erääntymispäivästä lukien nostettu, säästyy se valtiolle.

25 §.

Eläke myönnetään hakemuksesta.

Jos eläkkeeseen oikeutettu viranhaltija on anonut eläkettä ennen virkasuhteen lakkauttamista tai viimeistään kuuden kuukauden kuluessa sen jälkeen, alkaa oikeus eläkkeen saamiseen siitä ajankohdasta, jolloin oikeus palkan saamiseen virkasuhteen perusteella päättyy.

Jos eläkettä ei ole anottu 2 momentissa säädetyn määräajan kuluessa eikä laillista estettä laiminlyöntiin ole näytetty, alkaa oikeus eläkkeen saamiseen eläkehakemuksen antamispäivää seuraavan kuukauden alusta.

26 §.

Jos eläkkeensaajan havaitaan syyllistyneen sellaiseen tekoon, joka 23 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan voi aiheuttaa eläkkeen menettämisen, on hänen oikeutensa eläkkeen saamiseen saatettava tutkittavaksi ja ratkaistavaksi siinä järjestyksessä, kuin kansakoululaitoksen viranhaltijan viraltapanosta kurinpitotoimin on säädetty.

27 §.

Eläke suoritetaan määräajoin, jotka asetuksella säädetään.

Lakkautuspalkka.

28 §.

Kansakoululaitoksen viranhaltija, jonka virka on lakkautettu, on asetettava lakkautuspalkalle, jollei häntä kansakoululain 66 §:n 1 tai 2 momentin nojalla ole siirretty toiseen kansakoululaitoksen virkaan.

Mitä 1 momentissa on säädetty viranhaltijasta, on voimassa myös koevuosille määrätystä, jos se virka, johon hänet on otettu, lakkautetaan.

29 §.

Lakkautuspalkka vastaa ensimmäisenä vuotena viran lakkauttamisesta lukien virkaan kuulunutta peruspalkkaa sekä niitä ikälisiä ja kalliinpaikanlisää, joihin lakkautetun viran haltija oli oikeutettu ennen viran lakkauttamista, sekä sen jälkeen virasta olleen täyden eläkkeen määrää.

30 §.

Lakkautuspalkka suoritetaan määräajoin, jotka asetuksella säädetään.

31 §.

Jos lakkautuspalkalla ollut siirretään kansakoululaitoksen virkaan tai hän on siirtynyt tällaiseen virkaan taikka valtion virkaan tai toimeen, josta hänelle suoritettavat palkkaedut ovat pienemmät kuin ne palkkaedut, jotka hänelle kulloinkin voimassa olevien säännösten mukaan suoritettaisiin lakkautettua virkaa vastaavasta virasta, on ero suoritettava henkilökohtaisena palkkauksen lisänä valtion varoista. Yhtäläisin edellytyksin ja saman perusteen mukaan, kuin edellä on sanottu, on myönnettävä lisäystä eläkkeeseen sekä, jos uusi virka lakkautetaan, lisäystä siitä tulevaan lakkautuspalkkaan.

Lakkautuspalkalla olleelle, joka siirretään toisella paikkakunnalla olevaan virkaan tai toimeen, on korvattava muuttokustannukset. Jos hänet siirretään toiseen kuntaan, korvataan nämä muuttokustannukset valtion varoista.

32 §.

Lakkaustuspalkan pidättämisestä niissä tapauksissa, kun lakkautuspalkalla oleva mää-

rätään hoitamaan valtion virkaa tai tointa tahi kunnan virkaa taikka otetaan koevuosille tällaiseen virkaan tai toimeen, säädetään asetuksella.

33 §.

Lakkautuspalkalla olevalle, joka on rangaistuslaitoksessa kärsimässä vapausrangaistusta, ei sinä aikana makseta lakkautuspalkkaa.

34 §.

Oikeus lakkautuspalkkaan lakkaa:

1) siltä, joka nimitetään valtion, kunnan, muun yhdyskunnan tai kuntain yhtymän virkaan tai toimeen;

2) siltä, joka on kieltäytynyt suostumasta siirrettäväksi toiseen virkaan tai toimeen taikka ottamasta sellaista vastaan niissä tapauksissa, joista säädetään kansakoululain (247/57) 66 §:ssä; sekä

3) niissä tapauksissa, joissa viranhaltija, sen mukaan kuin 22 §:ssä ja 23 §:n 1 momentissa säädetään, menettäisi eläkeoikeutensa tai oikeutensa eläkkeen saamiseen.

Luontoisedut.

35 §.

Maalaiskunta on velvollinen antamaan perheelliselle opettajanviran haltijalle kolme huonetta ja keittiön sekä perheettömälle kaksi huonetta ja keittiön käsittävän asunnon. Jos saman koulun opettajat ovat naimisissa keskenään, on kunta velvollinen antamaan heille yhteisesti vain yhden perheellisen opettajan asunnon. Kauppala antakoon asunnon vähintään puolelle opettajien lukumäärästä. Oppilasasuntolan hoitajalle on annettava vähintään yhden huoneen asunto.

Jolle opettajanviran haltijalle voida antaa sellaista asuntoa, kuin 1 momentissa mainitaan, on perheellinen opettaja velvollinen tyytymään perheettömän opettajan ja perheetön yhden huoneen ja keittiön asuntoon.

Viranhaltija, joka saa asunnon luontoiseduna, saa lisäksi valon, lämmön ja veden, saunan tai saunan käyttöoikeuden taikka kylpyhuoneen, kellarin ja muut tarpeelliset lisätilat. Tämän lisäksi on oppilasasuntolan hoitajalle annettava ruoka asuntolassa koulutyön aikana sekä opettajanviran haltijalle maalaiskunnassa puutarhamaata vähintään kolme aaria.

Opettajanviran haltijalle, joka toimii kahdessa tai useammassa opetuspaikassa, on luontoisedut annettava yhdessä paikassa, minkä lisäksi hänelle on annettava kyyti viittä kilometriä kauempana oleviin toisiin toimipaikkoihin ja takaisin. Jos hänelle toimipaikassa annetaan väliaikaiseksi asunnoksi kalustettu huone valoineen ja lämpöineen sekä osuus keittiöön, saakoon hän vain muuttokyydin sinne ja takaisin.

Kouluhallitus voi yksityistapauksessa vapauttaa kunnan antamasta tässä pykälässä mainittuja luontoisetuja, jos niiden antaminen ei ole tarkoituksenmukaista, ja samoin viranhaltijan vastaanottamasta hänelle tarjottuja luontoisetuja, mikäli siihen on painavia syitä.

36 §.

Viranhaltija on velvollinen suorittamaan korvausta 35 §:n nojalla saamistaan luontoiseduista samojen perusteiden mukaan, kuin valtion viran tai toimen haltijain virka-asunnoista ja luontoisetujen vastikkeista on säädetty tai määrätty taikka vastedes säädetään tai määrätään.

Edellä 35 §:n 4 momentissa mainittu kyyti ja väliaikaiset asuntoedut on kuitenkin annettava korvauksetta.

Koeaikaa palvelevat, väliaikaiset, viransijaiset, tuntiopettajat ja työnhajaajat.

37 §.

Koeaikaa palvelevalla on sama oikeus palkkaukseen, eläkkeeseen, lakkautuspalkkaan ja luontoisetuihin kuin vakinaisella viranhaltijalla.

38 §.

Kansakoululaitoksen virkaa väliaikaisena hoitamaan määrättyllä on oikeus saada palkkausta samojen perusteiden mukaan, kuin sitä 2, 3, 4, 6, 7, 8 ja 9 §:n nojalla suoritetaan vakinaiselle viranhaltijalle. Jos väliaikaisella viranhaltijalla ei ole virkaa varten säädettyä kelpoisuutta, saa hän varsinaisen palkkauksen ja ylituntipalkkion kymmenellä prosentilla vähennettynä. Väliaikaisella viranhaltijalla on sama oikeus luontoisetuihin kuin vakinaisella viranhaltijalla, ja hän on velvollinen suorittamaan niistä korvausta, niinkuin 36 §:ssä on säädetty.

Väliaikaiselle opettajanviran haltijalle, jolla on virkaa varten säädetty kelpoisuus,

voidaan myöntää ylimääräinen eläke noudattaen soveltuvin osin, mitä tässä laissa on eläkkeestä säädetty.

Viransijainen saa, jollei 13 §:n 1 momentin nojalla muuta ole sovittu, saman palkkauksen, johon väliaikainen viranhoitaja 1 momentin mukaan on oikeutettu, ja se maksetaan hänelle kuukausittain jälkikäteen. Viransijaisen luontoiseduista säädetään asetuksella.

39 §.

Tuntiopettaja ja työnohjaaja saavat tuntipalkkiota, joka suoritetaan kultakin viikotunnilta, saman määrän, mikä vastaavissa olosuhteissa suoritetaan kansakoulunopettajalle ylitunnilta.

Jollei tuntiopettajalla tai työnohjaajalla ole säädettyä kelpoisuutta, saa hän tuntipalkkion kymmenellä prosentilla vähennettynä.

Erinäiset säännökset.

40 §.

Opettajanvirkojen haltijain viikoittainen opetusvelvollisuus on: alakansakoulunopettajan 24, yläkansakoulun 30, kansalaiskoulussa opettavan yläkansakoulunopettajan 26, apukoulussa opettavan yläkansakoulunopettajan 24 ja keskikoulun lehtorin 26 viikotuntia.

Opetusvelvollisuuteen kuuluvien viikotuntien lisäksi opettajanviran haltija on velvollinen hoitamaan ylitunteja. Näiden enimmäismäärästä säädetään asetuksella.

Koulun johtajan viikoittaisesta opetusvelvollisuudesta saadaan vähentää puoli vuosiviikotuntia varsinaisen kansa- ja apukoulun kutakin muun opettajan luokkaa kohden ja kansalaiskoulussa kutakin muuta päätoimista opettajaa kohden. Keskikoulussa vähennys on samansuuruinen kuin vastaavissa valtion keskikouluissa. Vähennys saa kuitenkin nousta enintään niin suureksi, että johtajalle jää opetustyötä viisi vuosiviikotuntia.

Opetusministeriö määrää ne perusteet, joiden mukaan opettajanviran haltija saa opetusvelvollisuuteensa lukea kansakoululain (247/57) 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua nuorisotyötä sekä muita luokan ulkopuolella suoritettavia tehtäviä.

41 §.

Kansakoululaitoksen viranhaltija saa virkamatkoistaan korvausta, niinkuin siitä asetuksella säädetään.

42 §.

Jos valtion viran tai toimen haltijain palkkausta tarkistetaan voimassa olevien säännösten nojalla virallisen elinkustannusindeksin muutosten johdosta, on tämän lain mukaan maksettava varsinainen palkkaus, kalliinpainolliset ja eläke valtioneuvoston antamien tarkempien ohjeiden mukaisesti tarkistettava vastaavasti noudattamalla sanottuja säännöksiä.

43 §.

Kunta tai muu koulun omistaja voi määrätä maksettavaksi suurempaa palkkausta ja eläkettä, kuin edellä tässä laissa on säädetty, jos sitä on pidettävä kohtuullisena ja koulu-toimen kannalta tarkoituksenmukaisena.

Kansakoululaitoksen viranhaltija, jolle koulun omistaja on maksanut 1 momentissa tarkoitettua, tässä laissa säädettyä suurempaa palkkausta, saa eläkkeen valtion varoista vain sen suuruisena, kuin se hänelle tulee 3 §:ssä mainitun vastaavan palkkausluokan perusteella.

44 §.

Kansakoululaitoksen viranhaltijalle tulevan ikälisän myöntää kansakouluntarkastaja. Jos hän epäilee ikälisän, alistakoon asian kouluhallituksen ratkaistavaksi.

Kansakoululaitoksen viranhaltijalle myöntää eläkkeen kouluhallitus.

45 §.

Joka katsoo, että asianomainen viranomainen on kieltänyt hänelle tämän lain taikka sen nojalla annettujen säännösten mukaan tulevan palkkauksen, esittäköön kirjallisen oikaisuvaatimuksensa tälle viranomaiselle, joka antakoon asiasta kirjallisen ratkaisun. Tähän tyytymätön voi 30 päivän kuluessa ratkaisusta tiedon saatuaan saattaa asian kouluhallituksen tutkittavaksi ja päätettäväksi.

Jollei 1 momentissa mainittua oikaisuvaatimusta ole esitetty vuoden kuluessa siitä päivästä, jolloin palkkaerä olisi ollut maksettava, on oikeus siihen menetetty.

46 §.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnettävien eläkkeiden ja elinkautisten apurahojen järjestelystä säädetään erikseen.

Jos viranhaltijan virkasuhde on lakannut ennen tämän lain voimaantuloa, mutta hänen eläkkeen tai elinkautisen apurahan saamista

koskevaa hakemustaan ei vielä ole ratkaistu, on siitä päätöstä annettaessa sovellettava virkasuhteen lakatessa voimassa olleen lain säännöksiä, kuitenkin niin, että eläkkeen tai elinkautisen apurahan suuruus on laskettava tämän lain 3 §:ssä mainittujen peruspalkkojen perusteella.

47 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

48 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1958, ja sillä kumotaan kansakoululaitoksen kustannuksista 8 päivänä kesäkuuta 1926 annettu laki (180/26) siihen myöhem-

Helsingissä 1 päivänä heinäkuuta 1957.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN.

Opetusministeri *Kerttu Saalasti.*

min tehtyine muutoksineen, siltä osalta kuin se koskee kansakoulunopettajien palkkausta ja eläkkeitä, niin myös muut tämän lain kanssa ristiriidassa olevat säännökset.

Kansakoulunopettaja ja asuntolanhoitaja, joka on nimitetty ennen tämän lain voimaantuloa, säilyttää siihen saakka voimassa olleiden säännösten mukaisen palkkaus- ja eläkeoikeutensa, jos hän kolmen kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta ilmoittaa asianomaiselle viranomaiselle sitä haluavansa.

Tämän lain 42 § on noudatettava vain niin kauan, kuin valtion viran tai toimen haltijain palkkauksen yleinen tarkistus voimassa olevien säännösten mukaan toimitetaan virallisen elinkustannusindeksin perusteella.

N:o 249.

Laki

eräistä kansakoululain voimaansaattamista koskevista järjestelyistä.

Annettu Helsingissä 8 päivänä heinäkuuta 1957.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Sen estämättä, mitä muualla kansakoulutointa koskevassa lainsäädännössä on säädetty, on 1 päivänä heinäkuuta 1957 annettun kansakoululain (247/57) voimaan saattamiseksi noudatettava tämän lain säännöksiä.

2 §.

Maalaiskunnan kansakoulupiirijakoa muutettaessa on noudatettava kansakoululain säännöksiä.

3 §.

Maalaiskunnan tai kauppalan kansakoulurakennuspiirustuksia ja työselityksiä vahvistettaessa ja normaalihintaa määrättäessä otetaan huomioon vain kansakoululain edellyttämät rakennukset ja huonetilat. Muita kansakoulurakennuksia ja huonetiloja kunta ei ole velvollinen hankkimaan.

Tämän pykälän määräykset eivät koske rakennustyötä, jonka rakennuspiirustukset on vahvistettu ennen tämän lain voimaantuloa.

Helsingissä 8 päivänä heinäkuuta 1957.

4 §.

Kunta ei ole velvollinen perustamaan uutta kansakoulunopettajan virkaa, ellei se ole kansakoululain mukaan tarpeellinen tai ennen sanotun lain voimaantuloa annettavan opetuksen järjestämiseksi välttämätön.

5 §.

Kunta voi jo ennen kansakoululain voimaantuloa päättää toimenpiteistä, jotka tarkoittavat kansakoulutoimen järjestämistä sanotun lain mukaan, mikäli ne eivät aiheuta valtiolle lisäkustannuksia.

6 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta antaa valtio-neuvosto.

7 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1957 ja kumoutuu kansakoululain voimaan tullessa.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN. Opetusministeri *Kerttu Saalasti.*

N:o 250.

Laki

valtioneuvoston oikeuttamisesta myymään Joensuun keskikoulun kiinteistö Joensuun kaupungille.

Annettu Helsingissä 8 päivänä heinäkuuta 1957.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valtioneuvosto oikeutetaan myymään Joensuun kaupungille Joensuun keskikoulun kiinteistö eli sanotun kaupungin 202. korttelissa oleva tontti N:o 1 sillä olevine rakennuksineen.

Helsingissä 8 päivänä heinäkuuta 1957.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN.

Opetusministeri *Kerttu Saalasti.*

N:o 251.

Laki

valtioneuvoston oikeuttamisesta myymään Uudenkaupungin yhteislyseon vanha kiinteistö Uudenkaupungin kaupungille.

Annettu Helsingissä 8 päivänä heinäkuuta 1957.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valtioneuvosto oikeutetaan myymään Uudenkaupungin kaupungille Uudenkaupungin yhteislyseon vanha kiinteistö eli sanotun kaupungin II kaupunginosan 1. korttelissa oleva tontti N:o 1 sillä olevine rakennuksineen.

Helsingissä 8 päivänä heinäkuuta 1957.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN.

Opetusministeri *Kerttu Saalasti.*

N:o 247—251, 3 arkkia, julkaistu Helsingissä, 10 päivänä heinäkuuta 1957.

Helsinki 1959. Valtioneuvoston kirjapaino. — Jakaja: Valtion julkaisutoimisto.

